

## Funksjonshemmedes Fellesorganisasjon

ADHD-foreningen • Afasiforbundet i Norge • Autisforeningen i Norge • Cerebral Parese-foreningen • Forbundet Tenner og Helse • Foreningen for Blødere i Norge • Foreningen for Fragilt-Syndrom • Foreningen for hjerteske barn • Foreningen for Kroniske Smertepasienter • Marfanforeningen • Foreningen for Muskelsyke • Hørselshemmedes Landsforbund • Intereseforeningen for LMBB syndrom • Landsforbundet for utviklingshemmede og pårørende • Landsforeningen Alopecia Areata • Landsforeningen for Hjerte- og Lungesyke • Landsforeningen for Huntingtons Sykdom • Landsforeningen for Nyrepasienter og Transplanterte • Landsforeningen for Pårørende innen Psykiatri • Landsforeningen for trafikkskadde i Norge • Landsforeningen mot Fordøyelsessykdommer • Leverforeningen • Mental Helse Norge • Momentum • Morbus Addisons Forening • Multipel Sklerose Forbundet i Norge • Norges Astma- og Allergiforbund • Norges Diabetesforbund • Norges Døveforbund • Norges Fibromyalgi Forbund • Norges Migreneforbund • Norges Parkinsonforbund • Norilco • Norsk cøliakforening • Dysleksiforbundet i Norge • Norsk Dysmeliforening • Norsk Epilepsiforbund • Norsk Hemokromatoseforbund • Norsk Forbund for Voldsofre • Norsk Foreldrelag for Funksjonshemmede • Norsk Forening for Analatresi • Norsk Forening for Cystisk Fibrose • Norsk Forening for Ehlers Danlos Syndrom • Norsk Keratoseforning • Norsk Forening for Nevrofibromatose • Norsk Forening for Osteogenesis Imperfecta • Norsk Forening for Tuberos Sklerose • Norsk Immunsviktforening • Norsk Intereseforening for Kortvokste • Norsk Intereseforening for Stamme • Norsk Landsforening for Laryngectomerte • Norsk Thyreoidaeforbund • Foreningen for søvnsykdommer • Norsk Lymfødeme forening • Norsk Porfyriforening • Norsk Psoriasisforbund • Norsk Revmatikerforbund • Norsk Tourette Forening • Ryggforeningen i Norge • Ryggmargsbrokk- og Hydrocephalusforeningen • Rådgivning om Spiseforstyrrelser • Støtteforeningen for Krettsyke Barn • Turner Syndrom Foreningen i Norge • Vestlandske Blindeforbund



Samferdselsdepartementet

Att: Mona Sanden Olsaker

Pb 8010 Dep

0030 Oslo

SAMFERDSELSDEPARTEMENTET	
AVD./SER.: VSS	S.BEH.: MSC
- 3 09 1 2005	
S.NR.: 04/1240-63	ARKIV: 3013
AVSKREVET	

Vår fil: B05033btl-høring.bill...

Vårt arkiv: 402

Saksbeh: Berit Th. Larsen

Oslo, 30. september 2005

## Innspill til høring om endringer i yrkestransportforskriften 2005

Funksjonshemmedes Fellesorganisasjons (FFO) ønsker å komme med følgende innspill til ovennevnte endringer i yrkestransportforskriften.

### FFOs utgangspunkt

FFO er paraplyorganisasjonen av funksjonshemmedes organisasjoner i Norge, med 66 medlemsorganisasjoner med til sammen over 280.000 medlemmer. FFOs mål og visjon er *Full likestilling og deltakelse for funksjonshemmede*. Dette målet krever endringer på de fleste samfunnsområder, også innen transportsektoren.

FFOs medlemsorganisasjoner favner hele spekteret av funksjonshemninger, og vi deler vanligvis inn de gruppene som har spesielle utfordringer innen transportsektoren slik:

- Bevegelseshemmede (alle med redusert fremkommelighet, omfatter både rullestolbrukere, brukere av rullatorer og krykker, og enkelte personer med hjerte- og lungesyke, revmatisme, astma o.l)
- Orienteringshemmede (syns- og hørselshemmede, utviklingshemmede, personer med kognitive forstyrrelser o.l)
- Miljøhemmede (hovedsakelig personer med astma og allergier)

De endringsforslagene som ligger i høringsnotatet berører i størst grad gruppene bevegelseshemmede og orienteringshemmede, men i noen grad også miljøhemmede.

### Tilgjengelighet for alle/Universell utforming

God tilgjengelighet er en forutsetning for like muligheter for alle. Tilgjengelighet for alle må gjelde alle samfunnsområder, herunder transportsektoren. Fysisk tilgjengelighet legger ofte grunnlaget for sosial tilgjengelighet, deltakelse og like muligheter. For å øke tilgjengeligheten til blant annet transportsektoren, må prinsippet om universell utforming legges til grunn, og innarbeides i konsesjonskrav, lover, forskrifter og veiledninger.

I universell utforming ligger at produkter, byggverk og uteområder som er i alminnelig bruk, skal utformes på en slik måte at alle mennesker skal kunne bruke dem på en likestilt måte så langt det er mulig, uten spesielle tilpasninger eller hjelpemidler. Universell utforming av transportsektoren vil gi langt flere mennesker mulighet til å leve et selvstendig liv. Det er



derfor viktig at krav om universell utforming av materiell, produkter og infrastruktur innarbeides som rutine i alle typer konsesjonstildelinger på transportområdet.

### **Tilgjengelige informasjons- og billettsystemer**

De senere åra har stadig flere offentlige styringsdokumenter innen transportsektoren som angår funksjonshemmede og kronisk syke lagt føringer for at flest mulig skal følge de ordinære transportstrømmene, og at særløsninger skal reduseres i så stor grad som mulig. De mest sentrale er St.meld. 26 *Bedre kollektivtransport*, St.meld. 40 (2002-2003) *Nedbygging av funksjonshemmende barrierer* og St.meld. 24 (2003-2004) *Nasjonal Transportplan 2006-2015*.

FFO har også hovedfokus på tilrettelegging av kollektivtransporten. Et ledd i transportkjeden som ofte er en barriere for funksjonshemmede og personer med kroniske sykdommer som skal ut å reise, er det tilgangen til ulike billett- og informasjonssystemer. FFO er derfor glad for at det nå tas initiativ fra departementets side for å kunne pålegge virksomheter innen kollektivtransport å ta i bruk en felles standard for elektroniske billettsystemer, samt å legge til rette for å opprette et landsdekkende, nøytralt informasjonssystem for kollektivtrafikken. Det er imidlertid viktig at det nedfelles noen krav om universell utforming og tilgjengelighet for alle i en slik standard, slik at fremtidens billett- og informasjonssystemer kan brukes av alle. Når konsesjoner på området gis, er det viktig å stille krav om at standarden følges.

Dette er et komplekst og sammensatt felt, der de ulike tilbudene som gis krever ulike tilgjengelighetsløsninger. Informasjon i en skriftlig rutetabell krever for eksempel andre grep enn informasjon over internett eller telefon. Det er viktig at man tenker gjennom hvordan informasjon kan tilbys til ulike grupper gjennom de samme kanaler, men også gjennom ulike kanaler der det er naturlig.

Eksempelvis må internettsider være utformet slik at de blir mest mulig leselig for alle<sup>1</sup>. Skriften må være tydelig og av en viss størrelse, og det bør være god kontrast mellom tekst og bakgrunn. For personer som ikke kan tilegne seg skriftlig informasjon, bør det være mulig å få samme informasjon på telefon eller ved for eksempel å abonnere på en gratis SMS-tjeneste.

Når det gjelder billettsystemer, er det viktig at disse er best mulig tilrettelagt for bruk av alle grupper reisende. Man bør for eksempel kunne få kjøpt samme billett til samme pris over telefon eller hos en salgsoperatør, som over nettet. Vi ser ofte at nødvendig assistanse ved reiser ikke kan bestilles over nettet. Den assistansetrengende må i stedet kjøpe dyrere billetttyper over telefon eller hos en salgsagent for å få tilgang til assistansetjenester.

Billettautomater bør ha en slik utforming at de kan brukes av alle, også synshemmede og blinde. De bør ikke være så høye at de blir utilgjengelige for rullestolbrukere, kortvokste og barn. De bør være enkle i bruk, og ha et oversiktlig og forståelig panel, slik at også personer med synshemninger og forståelsesproblemer kan bruke dem.

<sup>1</sup> Egne retningslinjer finnes for dette, eksempelvis WAI retningslinjene, som alle norske offentlige internettsider skal følge. Disse finner man blant annet her: <http://www.w3.org/WAI/References/QuickTips/qt.no.htm>



Dette var noen eksempler på tilrettelegginger som kan nedfelles i standarder for utforming av billett- og informasjonssystemer. FFO vil vise til at departementet selv skal prøve ut tilgjengelige systemer på dette området. Dette er beskrevet nærmere i Regjeringens handlingsplan for økt tilgjengelighet 2005-2009.

### **Regjeringens handlingsplan for økt tilgjengelighet 2005-2009**

I den pågående handlingsplanen for tilgjengelighet (2005-2009), der blant annet transport og informasjonsteknologi er satsningsområder, inngår et punkt om at det i planperioden skal gis støtte til utprøving av nye billetterings- og informasjonssystemer. Det skal mer konkret gis støtte til innkjøp, tilpasning og praktisk utprøving av nye elektroniske informasjons- og billetteringssystemer innen transportsektoren. Man skal teste ut systemer som finnes på det internasjonale markedet, og som tilfredsstillere kravene om universell utforming.

Det FFOs forventning at resultatene av denne utprøvingen ses i sammenheng med de endringene Samferdselsdepartementet beskriver i yrkestransportforskriften. FFO håper resultatene og erfaringene fra denne utprøvingen kan brukes for å stille krav til hvordan fremtidens billetterings- og informasjonssystemer skal være utformet for at flest mulig skal kunne benytte seg av dem.

### **Løyvemyndighet for rutetransport**

Når løyve til persontransport gis, er det viktig at det stilles noen krav om tilgjengelighet i konsesjonen. Eksempler på slike krav er at det bør være mulig for alle å komme om bord. (Transportmateriellet bør ha lavgulv innstigning med rampe, eller heis der det ikke er lavgulv), det bør være gode informasjonssystemer om bord, med varsling både auditivt (over høyttaler) og visuelt (gjennom display eller monitører). Det bør være god og tydelig skilting og merking, og gode kontraster om bord. Det bør være høyttaler også utenpå bussen (lydfyr), slik at sjåføren kan opplyse hvilken buss det er som ankommer holdeplassen. For allergikere og personer med intoleranser er bruk av riktige materialer viktig.

Når departementet fastsetter nærmere retningslinjer for hva ruteplan for personruter skal angi, og hvordan disse skal offentliggjøres, er det noen viktige momenter som bør med. Det er viktig at ruteplanen gir informasjon om tilgjengelighet, slik at for eksempel en rullestolbruker vet om den bussen eller det toget som kommer er tilgjengelig. Dette kan angis med et ikon for dette. Det er også viktig at den angir overganger til andre transportmidler, og hvorvidt disse er tilgjengelige. God informasjon sikrer at reisen blir mest mulig trygg og forutsigbar. Ruteplanen bør også angi hvilke fasiliteter det er om bord, eksempelvis servering, serveringsautomater eller HC-toalett. Der det er servering eller serveringsautomat, bør det tilbys et glutenfritt alternativ til personer med matintoleranser.

Vennlig hilsen

**FUNKSJONSHEMMEDES FELLESORGANISASJON**

Liv Arum  
Generalsekretær